

A solymári értékek ápolásáért...

Marlokné Cservényi Magdolna, nyugalmazott iskolaigazgató 1984-től dolgozik a solymári Hunyadi Mátyás Német Nemzetiségi Általános Iskolában, amelynek 2009-2012 között igazgatója is. Neki köszönhető a német nemzetiségi nyelvoktatás és kétnyelvű oktatás, a hagyományörző rendezvények és nyelvi táborok bevezetése. Fontos szerepet játszik a Lustige Zwerge Német Nemzetiségi Óvoda elindításában. 1994-től tagja, majd elnöke a helyi nemzetiségi önkormányzatnak. Nevéhez fűződik az elűzetés hatvanadik évfordulója, valamint a német betelepülés emlékművének létrehozása is. A Solymári Hagyományörző Asszonykórus és a Pilisszentiváni Magyarországi Német Vegyes Kórus tagja. Részt vesz az Észak-Magyarországi Német Önkormányzatok Szövetsége, valamint annak oktatási bizottsága és a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata munkájában. Hagyományörző rendezvények, emléknapok, zárándokutak, táborok, színházi előadások szervezésével segíti a közösségépítést. 2014-től öt évig a Pest Megyei Német Önkormányzat képviselőtestületének elnökhelyetteseként is tevékenykedik.

Óriási öröm és megtiszteltetés számomra a Nemzetiségekért Díj. Álomban sem gondoltam volna, hogy a nevem valaha a díjazottak között szerepelhet. Köszönettel tartozom mindenkinek, aki támogatta a felterjesztésemet és érdemesnek talált a díjra. Bár önkormányzati szinten a stafétabotot átadtam a fiataloknak, ők mindenben számíthatnak a segítségemre.

Jellegetes solymári „sváb” családba születtem, amely sokat szenvedett a német gyökerei miatt. Anyai ágú nagyszüleimet, akik kocsmárosok voltak, kitelepítették. Ők háromszor tették meg az utat Karlsruhe városától Solymárig, és csak a harmadik próbálkozásra kaptak letelepedési engedélyt. Édesanyámat a kocsmá miatt rágalmozási perbe fogták, és hamis vádak alapján tízévi fogházbüntetésre ítélték, szerencsére azonban nyolc hónap után rehabilitálták. A szüleim hatalmas akarattal és szorgalommal a semmiből teremtettek új életet. Tőlük tanultam meg a helyi hagyományokat, a solymári dalokat, a német dialektust és a katolikus hitben rejlő erőt. Bár paraszti, gazdálkodó környezetben nőttem fel, mégis mindig vonzottak a könyvek, és végül német-történelem szakos gimnáziumi tanár lettem. Nagyon szerettem a pedagóguspályát, amelyen negyven évet töltöttem. Ebből harminchat éven át a helyi, Hunyadi Mátyás német nemzetiségi általános iskolában tanítottam alsó és felső tagozaton német nyelvet, németül környezetismeretet, történelmet, s ha szükség volt rá, egyéb tantárgyakat is. Én indítottam el a német kétnyelvű oktatást, versenyeket szerveztem, vezettem a német munkaközösséget, és

a pályám vége felé még igazgatói teendőket is elláttam. A helyi nemzetiségi önkormányzatnak megalkulása óta tagja voltam (1994), és az első ciklust kivéve, 2019-ig elnökként igyekeztem minden erőmmel és tehetséggemmel a solymári sváb közösségért dolgozni.

Büszkén mondom, hogy az elmúlt évtizedekben a képviselőtársaim segítségével sok szép eredményt értünk el, amelyek mind a helyi németiség jelenlétét, nemzetiségtudatát és hagyományait erősítették. Pályafutásom egyik legmeghatóbb eseménye a németek betelepülésének háromszázadik évfordulójára szervezett történelmi menetünk volt, melyre szívesen emlékszem vissza. Ezen a rendezvényen több mint ötszáz ember vett részt népviseletben, családotól, gyerekekkel. Megható érzés volt együtt énekelni és a templomban közösen hálát adni a Jóistennek, hogy minden politikai vihar ellenére vannak még Solymáron olyanok, akik bátran felvállalják származásukat. Az évek során számos jelentős értéket teremtő kezdeményezésünk volt. Csak néhányat kiemelve: az elűzetés ötvenedik évfordulójára emlékművet avattunk, a hatvanadikra egy helyi viseletet őrző házaspár bronz szobrát állítottuk a solymári főtérre, a hetvenedik évfordulóra pedig egy régi álmunk teljesült: a vasútállomáson, ahonnan a vagonok indultak, a helyből kitelepítettek emléktábláját, majd 2010-ben betelepülési emlékkövet avattunk. A Solymári Német Önkormányzat 2005-től fenntartója a Lustige Zwerge Német Nemzetiségi Óvodának. A Magyarországi Német Ének-, Zene- és Tánckarok Országos Tanácsával (Landesrat) együttműködve eddig tíz Országos Német Nemzetiségi Gyermektáncfesztivált szerveztünk. Örömmel tölt el, hogy ezek mindig nagyon népszerűek: alkalmanként mintegy félezer kis táncos vett részt rajtuk. A gyermekeket célzó programjaink sora ezzel nem ért véget, hiszen ez idáig immár nyolc egyhetes hagyományörző tábor is sikerült megvalósítanunk. A célunk ezekkel a solymári sváb értékek, hagyományok megismertetése és továbbadása. Büszkeséggel tölt el az is, hogy 1999-től 2006-ig az országos német önkormányzat munkáját is segíthettem, s hogy immár második ciklusban részt vehetek a Pest Megyei Német Önkormányzat tevékenységében. A helyi

német dalkultúra- és hagyományörzés ugyancsak fontos szerepet játszik az életemben. Közel húsz éve vagyok tagja a Solymári Hagyományörző Asszonykórusnak, és több mint tíz éve a helyi Heimatverein Egyesületnek.

A motivációt a magyarországi német gyökereim adják. Az elmúlt évtizedek alatt mindig is tenni akartam azért, hogy Solymáron a helyi németek által teremtett értékek fennmaradjanak, a nemzetiségi tudat erősödjék, és hogy nagyközségünket, ahol immár tizenkétezer élnek, mint „sváb falu” emlegesse a nagyvilág.

A legfontosabb üzenetem az utánunk jövő nemzedéknek, hogy bár a világ változik, a technika, a digitalizáció egyre nagyobb teret hódít az ember életében, és sok a csábítás, a lehetőség a fiatalok számára, hogy szabadidejüket újszerű élvezeti elemekkel töltsék ki, mégis mindezek mellett nagyon fontos, hogy törődjenek a német gyökereikkel. Vegyenek részt nemzetiségi rendezvényeken, írassák német iskolába a gyermekeiket, alkossanak német nemzetiségi közösségeket, segítsék a helyi hagyományok megtartását – úgy érzem, ennyivel tartoznak a sokat szenvedett elődeiknek is.

Nemzetiségekért Díjjal tüntették ki dr. Erb Máriát

Interjú a magyarországi német pedagógus-kutatóval

Dr. Erb Maria, habilitált egyetemi docens, a Magyarországi Németek Kutatóintézetének vezetője az ELTE Germanisztika Intézet német-történelem szakán végzett. 2006 óta a Magyarországi Németek Kutatóintézetének vezetője, és kidolgozója a Germanisztikai Intézet nemzetiségi képzése tanterveinek. A magyarországi németek nyelvatlaszának megalkotója, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata Közgyűlésének és Oktatási Bizottságának tagja. 2012-ben vette át a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának legmagasabb kitüntetését, a Magyarországi Németekért Arany Dísztit. A bajai magyarországi német országos tanösvény, valamint a fekei, tarjáni és csolnoki német tanösvények szakmai vezetője és szakértője volt. Előadásokat, képzéseket tart és kiadványokban publikál. A tudós pedagógus eddig még nem részesült állami kitüntetésben.

A kitüntetés nagyon sokat jelent nekem, mint ahogy a Magyarországi Németekért Arany Dísztit díj is, amit 2012-ben vehettem át. Aki ismer, tudja, hogy díjak nélkül is ugyanúgy végezném a munkámat, ugyanis nagyon szoros a magyarországi németiséghez való kötődésem és emellett nagyon erős a jövőnkötés illető felelősségérzetem is. Az MNOÖ 2019-es választási kampányában közzétett jelmondatom is ezt volt hivatott kifejezni: „Ha egy közösségtől ennyire mindent kapunk, kötelességünk azt szolgálni: ésszel és szívvel egyaránt”. Természetesen azért nagyon jól esik, hogy a munkát, amit hosszú évek óta végzek – én éppen harmincöt éve dolgozom ezen a területen – elismerik.

Ez a díj azonban nem csupán az én érdemem, sokaknak tartozom köszönettel: mindenekelőtt a szüleimnek, akik személyes példájukon keresztül alapvetően meghatározók voltak számomra. Nélkülük ma nem tartanék ott, ahol tartok. A férjemnek is köszönettel tartozom, aki minden szempontból támogat, és nem utolsósorban annak a rengeteg magyarországi németnek, akik mindig szívesen fogadnak, múzeumaikban, templomaikban és temetőikben körbevezetnek. Ezúton is köszönöm mindenki támogatását, aki eddig mellettem állt; örömmel várom a további együttműködést.

„A legértékesebb örökségem az anyanyelvem”

Véméन्द्रől származom, a motivációm személyes, hiszen otthonról merítem. Nagyon boldog és védett gyermekkorom volt, az édesapám és az édesanyám is rendkívüli emberek voltak, tőlük kaptam útravalóul azt a tartást, értékrendet és elvet, amelyek szerint a mai napig élem az életem. A legértékesebb örökségem az anyanyelvem, a nyelvjárássom. Szerencsémre egy háromgenerációs családban nőttem fel, nálunk állandó volt a német szó. Apai nagyanyámtól, Resi Omatól tanultam a szólásokat, mondókákat, énekeket, aki egyáltalán nem tudott magyarul. Én még a magyar nyelv ismerete nélkül

kezdtém az óvodát, de manapság ez elképzelhetetlen. Ezek az értékek, normák, az identitás és a kötődés az, amire építeni tudok. A mai napig ez adja nekem a biztos alapot.

Múltbéli sikerek, jövőbeni tervek

A felsőoktatásban a doktori értekezés benyújtása és a habilitáció mind-mind a tudományos előmenetel mérföldkövei, emellett azonban természetesen a publikációk is nagy jelentőséggel bírnak. Kedves emlék számomra, mikor megjelent a Magyarországi Német Nyelvi Atlasz első, majd második kötet, vagy amikor elkészült a magyarországi német nyelvjárásokban fellelhető magyar jövevényszavakról írt monográfiám, de különleges pillanat volt az is, mikor *Wolfart* Mária társszerzőmmel először vehettük kézbe Koch Valéria életrajzi kötetünket frissen a nyomdából. Ezeken túl, szép emlék marad számomra minden egyes tanösvény átadója melyet szakértőként kísértem végig, mivel nagyon megható volt látni a helyi közösségek örömét és büszkeségét. Ezek mellett természetesen az országos tanösvény megalkotása is múlhatatlan élmény volt: sosem fogom elfelejteni azt a pillanatot, mikor *Frey* Máriával spontán egymás nyakába borultunk, amikor először láttuk élőben az elkészült állomásokat.

Hosszú adatgyűjtés előzi meg az ilyen és ehhez hasonló projekteket. Nekem azonban mindmáig rengeteg örömet jelent számomra a tudományos eredmények mellett a terepkutatás: sok kicsinek tűnő, de igazán örömteli pillanatot élhetek át általa, melyeket a világért sem hagynék ki. Ilyenek például, ha egy elüzetési emlékművet találok egy addig számomra ismeretlen, általam nem dokumentált motívummal, vagy ha egy hímezett falvédőn fedezek fel egy számomra új szólást, vagy épp egy különleges sírkőfeliratra lelek. A beszélgetések a helyiekkel szintén nagy élményt jelentenek számomra, különösen, ha nyelvjárásban értekezhetünk.

Nem csak kutató vagyok, hanem pedagógus is. A munkám ezen része természetesen ugyanolyan fontos számomra, mint a kutatás, mert azt gondolom, a felsőoktatásban nagy felelősség hárul ránk, hogy motivált és kiválóan képzett magyarországi német pedagógusokat, és egyben magyarországi német értelmiséget is neveljünk. Az ismert okok miatt a hallgatóink már nem tartoznak az ún. élménynemzedékhez, ezért különösen fontosnak tartom, hogy a képzésük során az elméleti tudás mellett gyakorlati ismeretekkel is gazdagodjanak, erre pedig kiváló lehetőséget kínál egy-egy kihelyezett projektnap, tanulmányút vagy intézménylátogatás.

A két legutóbbi nagyobb lélegzetvételi projekt – a Koch Valéria életrajzi kötet és a magyarországi német országos tanösvény – tavaly lezárult, így most ismét azokra a kutatásokra összpontosíthatok,

amelyekhez már előzetesen rengeteg nyersanyagot gyűjtöttem. Ezeket fogom kiértékelni, elemezni és közzétenni. Évek óta foglalkozom az emlékezetkultúránkkal, különösen a kulturális és kommunikatív emlékezet megjelenési formái érdekelnek, tehát az emlékművek és emléktáblák. Történelmünk és sorunk ezen lenyomatai a nyilvános térben az 1990-es évek második felétől lelhetőek fel, és jellemzően a németek betelepítésének, elhurcolásának vagy elüzetésének állítanak emléket. Meggyőződésem, hogy úgy a motívumviláguk és formanyelvük, mint a felirataik fontos új ismerettel gazdagítanak minket. Így például az ulmi dereglye (Ulmer Schachtel) átértelmezése vagy státuszváltozása is megfigyelhető, ahogy ezt a nemrég megjelent tanulmányomban bővebben is kifejtettem.

A jelenleg is futó projektjeim közül kiemelnék még egyet, amelynek kapcsán *Berek* Katinak tartozom köszönettel. 2017-ben huszonöt olyan nővel készítettem interjút Baranya, Tolna és Nógrád megyékben, akik még minden nap hordták eredeti viseletüket, és olyanokkal is, akik már nem. Számos különböző, nagyon tanulságos információhoz jutottam a döntésük körüli okokról, kötelezettségekről, körülményekről, melyek a viselet mellett, illetve el-lene szóltak. A viselet jelentősége és funkciója mint lokális ismertetőjel szintén szóba került. Remélem, a közeljövőben ezek kiértékelésére is lesz időm.

„Rajtunk áll a folytatás”

A második világháború után sok minden – részben pótolhatatlanul – elveszett. Ezért is olyan nagy a felelősségünk magánszemélyként és közösségi szinten is. Elődeink iránt egyrészt kötelességünk, hogy azt a nyelvet és kultúrát erősítsük, vagy újra-élesszük, ami számukra oly természetes és magától értetődő volt. Másrészt a jövő nemzedékei felé is felelősséggel tartozunk, hogy „folytatódjon”. Rajtunk áll. Személyesen jó példával elől járni talán még soha nem volt olyan fontos, mint napjainkban. A közösségből fakadó hatalmas erő is nagy jelentőséggel bír. A közelmúltban örömmel állapítottam meg, hogy visszatért az élet a településeinkre, egyfajta újjáéledés, visszaemlékezés figyelhető meg. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a számos program, rendezvény és a különböző kezdeményezések (köztük a szakrális és paraszti kulturális értéket képviselő emlékek felújítása, a nyelvjárási szótárak készítése, a kétnyelvű utcanévtáblák felszerelése, a hagyományok és ünnepek felelevenítése) is. Ha a kutatásaim és előadásaim, szakvéleményeim és tanácsaim hozzájárulnak ahhoz, hogy ez a folyamat tovább virágozzon és gazdagodjon, azzal újra és újra értelmet nyer az én tevékenységem is.

Gratulálunk a kitüntetéshez!